

Sopot, 24 lipca 2017 r.

dr Jacek Skoczek

OPINIA PRAWNA W SPRAWIE DOPUSZCZALNOŚCI OBCIĄŻENIA CZŁONKÓW SPÓŁDZIELCZEJ KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ ZA STRATĘ POWSTAŁĄ W KASIE DO WYSOKOŚCI PODWÓJNEJ WARTOŚCI WNIESIONYCH UDZIAŁÓW, W PRZYPADKU GDY W STOSUNKU DO KASY ZOSTAŁO WYDANE ORZECZENIE O POSTAWIENIU W STAN UPADŁOŚCI

Niniejsza opinia prawna powstaje w wyniku zaistnienia spornej kwestii prawnej, będącej efektem wzywania przez syndyków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, postawionych w stan upadłości, członków tych kas do uczestnictwa w pokryciu strat bilansowych kas, w których statutach przewidziano podwyższenie odpowiedzialności członków do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów.

I

Na wstępie należy stwierdzić, iż nie ulega wątpliwości, że ustrój spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych określają przede wszystkim dwie ustawy: ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz, na mocy przepisu art. 2 tejże – ustawa – Prawo spółdzielcze, do której odesłanie w sprawach nieuregulowanych zawiera się w powyższym przepisie art. 2.

W związku z powyższym wyjaśnienia funkcjonowania gospodarki finansowej kas oraz sposobów i zasad pokrywania straty należy poszukiwać przede wszystkim w dwóch wyżej wymienionych aktach prawnych.

Po pierwsze, zgodnie z przepisem art. 19 §2 ustawy – Prawo spółdzielcze członek spółdzielni uczestniczy w pokrywaniu jej strat do wysokości zadeklarowanych udziałów.

Po drugie, będący *lex specialis* w stosunku do powyższego przepisu, przepis art. 26 ust. 3 ustawy o skok umożliwia, w drodze zapisu statutu kasy, podwyższenie odpowiedzialności członka kasy do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów.

Powyższy przepis dodaje kolejny akt prawny, który należy brać pod uwagę przy tworzeniu niniejszej opinii, tj. statut kasy.

Jako, iż brak jest obecnie w obiegu prawnym wzorca czy też ustandaryzowanego modelu statutu kasy, sprawę każdego SKOKu należy rozpatrywać indywidualnie. Jednakże wydaje się, iż kwestie wprowadzenia w statucie możliwości przewidzianej w przepisie art. 26 ust. 3 ustawy o skok należy

rozpatrywać w systemie zero-jedynkowym. Statut może zawierać odpowiedni zapis bądź nie i nie powinno to stwarzać dodatkowych wątpliwości interpretacyjnych.

W związku z powyższym, oraz niejako ogólnym charakterem niniejszej opinii, autor przyjmuje założenie, iż statut kasy zawiera przyzwolenie na podwyższenie odpowiedzialności członka kasy do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, bowiem w przeciwnym wypadku sytuacja wydaje się znacznie mniej skomplikowana – w związku z brakiem takiego zapisu statutowego nie zostały spełnione przesłanki z art. 26 ust. 3 ustawy o skok, co uniemożliwia żądania od członków pokrycia straty w podwójnej wysokości udziałów.

Badając na potrzeby niniejszej opinii przypadek kasy, której statut zezwala na uczestnictwo członków w pokrywaniu straty do wysokości podwójnej wartości wniesionych przez nich udziałów, należy mieć na uwadze, iż kasa ta, a właściwie jej majątek, znajduje się pod zarządem syndyka masy upadłościowej, w wyniku postawienia jej w stan upadłości.

W takim przypadku oczywistym wydaje się sięgnięcie do przepisów ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze. Zgodnie z przepisem art. 441a ust. 4 w zw. z przepisem art. 433 pkt 1 tej ustawy organy zarządzające i nadzorcze SKOKu ulegają rozwiązaniu z dniem ogłoszenia upadłości.

II

Przepis ten ma znaczenie ze względu na dalszą część powstającej opinii prawnej – mianowicie, kolejną tezę, która wymaga opracowania jest ogólna dopuszczalność pokrycia straty z udziałów członków SKOK.

Przede wszystkim, wspomniany już przepis art. 26 ustawy o skok, w ustępie 2 wskazuje, że straty bilansowe pokrywane są z funduszu zasobowego, natomiast w części przekraczającej ten fundusz z funduszu udziałowego, który zgodnie z przepisem art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o skok powstaje z wpłat udziałów członkowskich.

Natomiast zasadą wynikającą z przepisu art. 38 §1 pkt 4 ustawy – Prawo spółdzielcze jest wyłączna kompetencja walnego zgromadzenia spółdzielni do podjęcia uchwały w sprawie sposobu pokrycia strat.

Po analizie przytoczonych przepisów: art. 441a ust. 4 w zw. z art. 433 pkt 1 ustawy – Prawo upadłościowe, art. 26 ust. 2 ustawy o skok oraz art. 38 §1 pkt 4 ustawy – Prawo spółdzielcze, należy wskazać, iż warunkiem *sine qua non* niezbędnym do pokrycia straty z funduszu udziałowego jest ważna uchwała walnego zgromadzenia danej kasy podjęta przewidzianą w statucie większością głosów; w związku z czym, aby wezwanie członków do udziału w stratach kasy w wysokości podwójnej wartości

udziałów mogło być skuteczne, niezbędne jest uprzednie podjęcie przez walne zgromadzenie SKOK uchwały w tym przedmiocie.

Jednakże, jak wskazałem wyżej, w kasie, która została postawiona w stan upadłości organy statutowe ulegają rozwiązaniu, w związku z czym niemożliwe jest podjęcie wspomnianej uchwały przez walne zgromadzenie.

III

Powyższa teza znajduje również poparcie bezpośrednio w przepisach ustawy o rachunkowości, zgodnie z której artykułem 53 ust. 2a wyłączone jest, w stosunku do podmiotów, co do których ogłoszona została upadłość, stosowanie przepisów tej ustawy nakazujących zatwierdzanie rocznego sprawozdania finansowego takich podmiotów przez ich organy zatwierdzające (art. 53 ust 1 oraz 1a ustawy o rachunkowości).

Jak wskazuje przepis art. 3 ust. 1 pkt 7 ustawy o rachunkowości, organem zatwierdzającym jednostki jest organ, który zgodnie z obowiązującymi jednostkę przepisami prawa, statutem lub umową jest uprawniony do zatwierdzenia sprawozdania finansowego jednostki.

Wskazania organu zatwierdzającego dla kas należy więc szukać – w pierwszej kolejności – w przepisach ustawy, następnie w statutach bądź umowach. Analiza prawa spółdzielczego, a konkretnie przepisu art. 38 §1 pkt 2 ustawy – Prawo spółdzielcze, wskazuje, iż zatwierdzanie rocznego sprawozdania spółdzielni jest wyłączną kompetencją walnego zgromadzenia. Żaden przepis ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (lub innych ustaw) nie deroguje tego przepisu ani nie nadaje takiego uprawnienia innemu organowi, w związku z czym bezspornie należy przyjąć, że również w kasach, będących spółdzielniami, roczne sprawozdanie finansowe wymaga zatwierdzenia przez walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli członków) kasy.

IV

Kolejną kwestią wymagającą poruszenia jest termin, w którym możliwe jest pokrycie straty w spółdzielczej kasie z funduszu udziałowego.

Zgodnie z przepisem art. 90 §1 *in fine* ustawy – Prawo spółdzielcze, straty pierwszego roku obrachunkowego po założeniu spółdzielni mogą być pokryte w roku następnym.

Wnosząc *a contrario* z tego przepisu należy dojść do wniosku, iż wszelkie straty powstające w latach następujących po pierwszym roku obrachunkowym nie mogą być pokrywane w roku następnym, *ergo*, z braku innych możliwości, straty powstałe w kasie muszą być pokrywane w roku obrachunkowym, w którym wystąpiły.

Z rachunkowego punktu widzenia rok obrachunkowy jest wieńczony rocznym sprawozdaniem finansowym, które musi być zatwierdzone przez walne zgromadzenie w terminie 6 miesięcy od zamknięcia roku obrachunkowego – tak przepis art. 39 §1 w zw. z art. 38 §1 pkt 2 ustawy – Prawo spółdzielcze. Jedynie na zwołanym w wymaganym terminie walnym zgromadzeniu możliwe jest podjęcie uchwały o sposobie pokrycia strat (przepis art. 38 §1 pkt 4 ustawy – Prawo spółdzielcze), w tym o pokryciu straty z funduszu udziałowego, tak w podstawowej, jak i dwukrotnej wysokości.

Należy w tym miejscu wskazać, iż przepisy nie zakazują obciążenia członków kasy odpowiedzialnością za straty większą niż wysokość udziału, lecz mniejszą niż jego podwójna wartość. Minimalną wysokość wskazuje tu przepis art. 19 §2 ustawy – Prawo spółdzielcze, zgodnie z którego zapisem członek spółdzielni uczestniczy w pokrywaniu jej strat do wysokości zadeklarowanych udziałów; granicę górną natomiast stanowi przepis art. 26 ust. 3 ustawy o skok, wskazujący iż odpowiedzialność ta może zostać podwyższona do podwójnej wartości udziałów.

Oczywiście z przepisu art. 19 §2 ustawy – Prawo spółdzielcze wynika również, że odpowiedzialność ta może być niższa niż wysokość wniesionego udziału i wynosić jakąś jego część ułamkową. Jedyną zasadą jest nieróżnicowanie członków spółdzielni i równy podział strat pomiędzy wszystkie wniesione udiały zgodnie z przepisem art. 18 §1 ustawy – Prawo spółdzielcze.

Dlatego też możliwe jest obciążenie członków kasy odpowiedzialnością za straty w dowolnej wartości wniesionych udziałów znajdującej się między zerem (choć w tym wypadku nie może być mowy o jakiegokolwiek odpowiedzialności, więc wartość ta powinna być w minimalnym choć stopniu dodatnia) a dwukrotną wysokością tychże.

V

W wyjątkowej sytuacji znajduje się kasa realizująca program postępowania naprawczego, której przepis art. 26 ust. 4 pozwala pokrywać stratę w terminach wskazanych w programie postępowania naprawczego. Jest to kolejne (obok wyrażonego w przepisie art. 90 §1 ustawy – Prawo spółdzielcze) odstępstwo od zasady dotyczącej pokrywania strat w bieżącym roku obrachunkowym.

Realizacja przez kasę programu postępowania naprawczego oraz dotrzymanie przyjętych w nim terminów pokrywania strat bilansowych nie wyłącza przepisów dotyczących zatwierdzania sprawozdania finansowego przez walne zgromadzenie oraz nie uchyla przyznanych mu kompetencji do podejmowania uchwał o pokryciu straty.

Jednakże należy przyjąć, iż treść tych uchwał musi być zgodna z założeniami wynikającymi z programu postępowania naprawczego i tym sposobem ogranicza swobodę decydowania walnego zgromadzenia.

Ponadto, co wynika z samej istoty postępowania sanacyjnego, program postępowania naprawczego oraz jego założenia przestają obowiązywać w przypadku postawienia kasy w stan upadłości.

VI

Podsumowując powyższe rozważania, autor stwierdza, iż do skutecznego wezwania członków do uczestnictwa w odpowiedzialności za stratę poniesioną przez SKOK do wysokości podwójnych udziałów potrzebny jest przede wszystkim (1) statutowy zapis umożliwiający taki sposób pokrycia straty. Ponadto, warunkiem *sine qua non* w takim przypadku jest (2) skuteczne zwołanie, w (3) przeciągu 6 miesięcy od zakończenia roku obrachunkowego, walnego zgromadzenia kasy, które to w drodze (4) ważnie podjętej uchwały (5) zatwierdzi sprawozdanie finansowe podejmie (6) decyzję o pokryciu straty z funduszu udziałowego oraz z dodatkowej odpowiedzialności członkowskiej.

Niespełnienie któregokolwiek z powyższych warunków wyłącza możliwość wezwania członków kasy do udziału w jej stratach do wysokości podwójnej wartości udziałów. Kasa znajdująca się w stanie upadłości, której majątkiem zarządza syndyk masy upadłościowej, nie posiada organów uprawnionych do zwołania walnego zgromadzenia, co nie ma znaczenia, o tyle, iż sprawozdanie finansowe spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej postawionej w stan upadłości nie podlega zatwierdzeniu przez walne zgromadzenie, w związku z czym autor nie znajduje konstrukcji prawnej umożliwiającej zaktualizowanie odpowiedzialności członków za straty powstałe w kasie postawionej w stan upadłości, do podwójnej wartości wniesionych udziałów.

dr Jacek Skoczek
adwokat